

Ricoeurs teori om fortellingens trefoldige mimesis og narrativ tilnærming til musikkpedagogisk forskningspraksis

Anna-Lena Østern & Elin Angelo

ABSTRACT

Ricoeur's theory about the threefold mimesis of narrative, and narrative approach to music education research practice

Narrative approaches are increasing within music education research. Following this, the interest towards methodological considerations, and ways to discuss quality in narrative research also are increasing in these research environments. This article provides frames and references for such considerations in a Scandinavian language, with examples from the Nordic area, in dialogue with international fields of literature on narrative inquiry in music education. Our research question is: How can narrative inquiry contribute to music education research? We first reflect on central concepts connected to narrative theory with a special interest in Paul Ricoeur's threefold mimesis. We bravely apply his thoughts on narrative research. After that we describe ways of generating material for narrative analysis, and discuss different ways of understanding narrative data. The final theme we discuss is how to judge quality in narrative research. As a conclusion we suggest narrative approaches to be a contribution to existing research approaches that in unique ways can provide complexity and closeness to experiences in artful events.

Keywords: narrative research, choir leader, Ricoeur, emplotment, mimesis

Innledning

Narrativ forskning er ikke et nytt fenomen i musikk- og kunstpedagogisk forskning, men interessen for fortellende tekster har økt i takt med en narrativ vending innenfor humaniora og samfunnsvitenskapene generelt. Denne vendingen henger sammen med at man har forlatt tanken om å skape en, stor fortelling. Istedenfor er interessen vendt mot det partikulære, de mange små fortellingene. En slik vending kan utfordre tatt-for-gitte sannheter om for eksempel musikk og musikkundervisning, tilby måter å undersøke sammenhenger mellom liv og musikk på, og også tilby poetiske måter å skrive frem innsiktene på. Denne artikkelens bidrag, i relasjon til eksisterende forskningslitteratur om narrativ forskning i det musikkpedagogiske feltet, er at den tilbyr en relativt kortfattet fremstilling på et skandinavisk språk, og med eksempler fra det nordiske forskningsfeltet. Språket er en utfordring i narrativ forskningslitteratur, der mange ord brukes om det samme, og der det ikke eksisterer en etablert og nyansert fagterminologi. Denne artikkelen bygger på eksisterende litteratur om narrativ tilnærming generelt (Lieblich, Tuval-Masciach & Zilber, 1998; Polkinghorne, 1995; Clandinin & Connelly, 2000; Johansson, 2005; Webster & Mertova, 2007; Riessman, 2008; Currie, 2011; Clandinin, 2013), og innenfor musikkpedagogisk forskning (Bowman, 2006; Barrett & Stauffer, 2009, 2012; Jorgensen, 2009; Benedict, 2011; Kallio, 2015). Vi gjør et forsøk på å bidra til utvikling av et nyansert språk for å diskutere narrative innfallsvinkler med utgangspunkt i nordisk kontekst og en skandinavisk språkramme. Artikkelen er også et bidrag til det internasjonale musikkpedagogiske forskningsfeltet med en aktualisering av Paul Ricoeurs teori om det narrative som et mulig bidrag. I artikkelen beskriver og drøfter vi hva narrativ forskning kan være, hvordan den kan gjennomføres og hvordan kvalitet vurderes i narrativ forskning. Vi gir gjennom drøftingene tentative svar på vårt forskningsspørsmål for artikkelen: *Hvordan kan narrativ tilnærming bidra til å utvikle musikkpedagogisk forskningspraksis?*

Begreper i bruk i narrativ forskning

Begreper i bruk i narrativ forskning er i høy grad hentet fra narratologien (se Aaslestad, 1999). Begrepet 'narrative' på engelsk har en vid betydning. På skandinavisk språk brukes fortelling og berättelse ved siden av begrepet narrativ. I Mark Curries bok om postmoderne narrativ teori konstaterer han at narratologien ikke er død, men at den tradisjonelle narratologens forsøk på skape en koherent og stabil fortelling er dekonstruert:

It was a key characteristic of poststructuralist narratology that it sought to sustain contradictory aspects of narrative, preserving their complexity and refusing the impulse to reduce the narrative to a stable meaning or coherent project (Currie, 2011: 7).

I Curries fremstilling av postmoderne narrativ teori lener han seg mot mange andre forfattere. En av de mer interessante er Hayden White (1978) som skriver om historiografisk metafiksjon. Denne metafiksjonen undersøker historiens paradoks som samtidig virkelig og diskursiv i en historisk roman. Dette paradokset gjelder det kritiske spørsmålet om hvem som forteller om en historisk hendelse. Er forteller skjult eller synlig? White skriver om at forfattere prøver å få til en lukning av den historiske fortellingen. Currie skriver om Whites begrep:

To narrativise history is for White a process of imposing structural principles on the chaos of historical experience. An example is narrative closure, the sense of an ending in a story which renders events meaningful, especially in moral terms. (Currie, 2011: 73)

Å ha en lukket avslutning istedenfor en åpen betyr at forfatteren påtvinger fortellingen verdier som muligens gjør den forståelig for leseren.

Sosiologisk kulturanthropologi har utviklet flere analytiske verktøy for kunne beskrive og forstå kulturer. Etnografiske studier kan for eksempel inneholde performativ etnografi (gestaltning i handling), visuell etnografi (dokumentasjonen inneholder visuelle artefakter, bilder, filmer), poetisk etnografi (som betyr at språket i fortellingen blir poetisk, med passasjer formet som et dikt). Kulturanthropologen Gilbert Ryle (1968) har myntet begrepet 'thick description', men det er en annen kulturanthropolog, Clifford Geertz (1973) som oftest blir nevnt i forbindelse med begrepet. Begrepet har nådd stor popularitet og er i omfattende bruk langt utover kulturanalysens felt. Ryle skrev om ulike grader av 'thinness' og 'thickness' i beskrivelser. For ham var det et begrep til bruk for refleksjon og tenkning. Han skrev utgående fra et eksempel om betydningen av den menneskelige hendelsen å blinke med øyet. Han kalte beskrivelsen av hendelsen 'a many layered sandwich', for å prøve å fange kompleksiteten i tolkningen av handlingen blinking med øyet. I Geertz' utvikling av begrepet innenfor kulturanthropologi er en beskrivelse enten tynn (som i kvantitativ forskning) eller tett. Viktor Kaploun (2013) har gjort en kritisk lesning av Geertz' tolkning av begrepet. Allikevel konstaterer Kaploun at det er Geertz som har gjort begrepet betydningsfullt i samfunnsvitenskapelige tekster, og spesielt tanken at hver beskrivelse er en interpretasjon.

Et forsøk på en tett beskrivelse av en kort joikeperformance ved åpning av konferansen *Cutting Edge Kulturskole!* i oktober 2015 ser slik ut:

Glassgården på konferanseplassen er ganske fullsatt. Oppe på balkongen står også folk. Forventningsfulle. Joikeren har en dame med seg. Han har ordnet med synth og mikrofon. Han ser ganske ordentlig ut, diskret nøytralt antrukket, ganske intellektuell. Konferanseverten presenterer ham som sørsamisk joiker. Så setter han i gang, spiller en enkel melodi som gjentas mange ganger på synthen. Så begynner han å joike- stemmen er med tenoraktig klang i hodet, noen gang nesten i falsett. Suggerende- men ingen typiske trommer, tenker jeg. Han slår akkord på synthen, og det høres ut som han improviserer, for det kommer noen gjenkjennelige ord: kulturskole cutting edge – jeg tenker, sier han velkommen, eller ønsker han oss lykke til. Publikum smiler og fniser litt, når ordene kjennes igjen. Stormende applaus og så ny joik, som viser mer av hans joikprofil. Her har han også denne høye hodeklangen, men plutselig er han ned i dyp bass, strupesang? Og denne lyden kjennes i hele kroppen. Jeg tenker at joik er noe veldig kommunikativt, ikke så sikkert hva han synger om, men joiken er en kommunikasjon fra kropp til kropp, noe som man umiddelbart kan ta til seg. Jeg ønsker han skulle ta de dype basstonene igjen, bare fordi jeg vil kjenne resonansen. Det er et vendepunkt med et dramatisk høydepunkt- mer tromme, mer lyd i et hurtigere tempo. Og så er det over- og han slutter- såå kort. Publikum klapper, kanskje for å få mer. Men det blir ikke mer. [Forf. tett beskrivelse, 27.9. 2015]

En slik tett beskrivelse gir et situasjonsbilde med flere betydningslag, ofte med sansefulle beskrivelser av rom, stemning, lyd og tolkning av situasjonen. Slike tekster inngår i etnografiske studier av kultur, men kan også inngå i andre typer av narrativ forskning.

I psykologi og psykiatri er *narrativ terapi* brukt som begrep for *livshistorier* som bearbeides i terapi. *Traumafortellinger* kan være kaotiske, fragmentariske, kanskje fortrengt og umulig å verbalisere. Allikevel kan minnene plage personen i drømmer. Personen opplever en splittelse mellom dyptliggende minner og ordinære minner. I bearbeidelse av slike fortellinger er det at noen lytter og kan være *vitne* få avgjørende betydning (Anderson, 2001: 128). *Kritiske hendelser* (Webster & Mertova, 2007), eller *vendepunkt* (Johansson, 2005), er hendelser som får avgjørende betydning for et menneskes liv, som tar en annen retning etter en eller flere slike avgjørende hendelser. Den narrative forskeren kan i sitt arbeid forsøke identifisere eller skrive frem slike hendelser i fortellingene. En form for narrativ forskning kalles *autobiografi*. Madeleine Grumet (1981) ser autobiografi (den personlige historien) som en mulighet til å få

et kritisk blikk på erfaringer fra for eksempel utdanning, og kanskje forstå vår egen historie på nye måter. Barthes (1977) har i *Roland Barthes by Roland Barthes* skrevet en Derrida-inspirert autobiografi, hvor han starter på ny og på ny, og med sin 'nye' fortelling stryker over den gamle.

Innenfor narrativ forskning i nordisk musikkpedagogisk sammenheng er et eksempel på begrepsutvikling at Johanna Ray i en studie kategoriserer typer av sterke musikkopplevelser, som hun så skriver *metanarrativer* om (Ray, 2004: 157). Hun har også utviklet begrepet *scene* for klasseromsobservasjon som er valgt ut fra spesifikke kriterier. Et annet eksempel er Eva Georgii-Hemming som i en studie utvikler fem musikkklæreres livshistoriefortellinger, og anvender disse som bakgrunn for syntetisering og diskusjon (Georgii-Hemming, 2005). Elin Angelo (2012) skaper i sin studie av instrumentalpedagogers profesjonsforståelser et skille mellom *fortellinger*, fortalt av en førsteperson, og *narrativer*, som gjenfortalt av en tredjeperson. Hun utvikler også begrepet *omdreiningspunkt* som en term for de bevegelige og bevegende temaene som forskningsdeltakerne gjentagende fokuserer.

Muntlige fortellinger er del av hverdagslig praksis. De finnes overalt, blant mennesker i alle aldre og i ethvert samfunn. Narrativer begynner med historien om mennesket, skriver Barthes og Lionel Duisit (1975), og nevner hvordan narrativer finnes i et mangfold av typer av tekster, som i myter, legender, fabler, eventyr, noveller, episke tekster, historie, tragedier, drama, komedie, pantomime, maleri, glassvinduer, kino, tv-serier, samtaler, og i memoarer, biografier, autobiografier, dagbøker, arkivdokumenter, sosialtjenester, helsejournaler, organisasjonsdokumenter, vitenskapelige teorier, ballader, fotografier og kunstverk (Barthes & Duisit, 1975). I narrativ forskning pleier imidlertid forskere å velge seg ut én type tekster, eller et fåtall typer narrative fremstillinger.

Fortellinger som innslag i ulike typer av forskningsformidling

En narrativ forskers arbeid kan bestå både av å studere fortellinger som hun presenteres for, eller også av å selv skape fortellingene. Tekster som har fortellende karakter er imidlertid også del av mange forskningsprosjekter, uten at disse prosjektene nødvendigvis posisjoneres som narrativ forskning. For eksempel vil det gjerne finnes narrativt datamateriale som grunnlag både i fenomenologiske, hermeneutiske, diskursorienterte, og i poststrukturelle studier. Fortellingene kan finnes i datamateriale som intervjuer, samtaler, dagbøker eller logger, eller også i undervisningspraksiser og i objekter som hører til musikk- og kunstpedagogiske sammenhenger. Forskere kan også fremstille sine funn eller oppdagelser i en fortellende form, for eksempel som en praksisfortelling som gir blikk inn i praksisene, uten å nødvendigvis posisjonere

arbeidet sitt som helhet som narrativt. Denne artikkelen fokuserer imidlertid spesifikt på narrativ forskningstradisjon, og på hva forskning med narrativ tilnærminger kan bidra med inn i et musikkpedagogisk kunnskapsfelt. Vi har valgt å ha fokus på Paul Ricoeurs tenkning om det narrative, eksemplifisert som forståelsesbakgrunn for en studie om korlederen Judit.

Fortellinger påvirker hvordan vi husker fortiden, og narrative tilnærminger anvendes aktivt i terapeutisk sammenheng for å gjenskape, og i noen tilfeller forandre minner, og skape sammenheng i hendelser som har vært kaotiske og vanskelige. På denne måten kan det å fortelle binde sammen fortid, nåtid og fremtid. Fortelleren kan muligens se mening i det som har vært, og spekulere i hvordan fremtiden kan bli. Hvordan den narrative forskeren posisjonerer seg vises i de perspektiver som belyses gjennom den narrative tilnærmingen til forskningen. I følgende seksjon fordyper vi et filosofisk perspektiv på fortellingens betydning gjennom å introdusere Ricoeurs narrative teori om fortellingens trefoldige mimesis. I beskrivelsen har Peter Kemps (1996) introduksjon til *Tid og fortelling* vært en døråpner til forståelse av Ricoeurs komplekse trebindsverk *Time and Narrative*.

Ricoeur og fortellingens trefoldige mimesis

Ricoeur har en meget omfattende produksjon av filosofiske tekster. Han er dog ikke alene i sine filosofiske tekster, men utfolder sine tanker i dialog med andre tenkere og forfattere. Ricoeurs forfatterskap beskrives av Bengt Kristensson Ugglå (1994) som et av samtidens mest spennende prosjekt. Ricoeurs livslange prosjekt har vært å studere, og å prøve å overbygge kløften mellom å forklare (på naturvitenskapelig måte) og å forstå (menneskets livsverden). Ricoeurs sentrale filosofiske og ontologiske spørsmål er: Hva betyr det å være et menneske? Han er opptatt av den menneskelige kompetansen. David Klemm (2008: 47) skriver om dette slik:

This starting point has enabled Ricoeur to inquire into the meaning of human being in all of its complexity and diversity by combining the modal verb with other infinite verbs: "I can think," "I can speak," "I can act," "I can tell stories," "I can assume responsibility."

Av spesiell interesse for narrativ forskning er Ricoeurs analyse, i trebindsverket *Time and Narrative* (1984, 1985, 1988), av en trefoldig mimesis i form av en prefigurert tid (fortid), en konfigurert tid (nåtid) og en refigurert eller nyfigurert tid (fremtid).

Mimesis 1 omfatter det levde livet, hverdagshendelser, våre erfaringer, altså fortellinger når de leves, og før de er (gjen)fortalt.

Mimesis 2 omfatter skapelsen av verket (fortellingen), en skapende og formende aktivitet. Konfigureringen (emplotment) er innholdet i *mimesis 2*: oppbygging av fortellingen, den skapende handlingen (*poiesis*) gjennom utvalget av sekvenser, som uttrykker poenget eller temaet som fortellingen handler om for leseren eller tilhøreren.

Mimesis 3 omfatter resepsjonen (nyfigurering) av verket. Denne nyfigureringen betyr at verket tolkes på ny, eller fullføres av leseren gjennom tolkning.

I vår tette beskrivelse av joikeperformansen fins en referanse til joik som levd, samisk kultur (*mimesis 1*). I performansen joiker performereren (*mimesis 3*) et verk som noen har skapt (*mimesis 2*), som allerede finnes. Joikeren gjør imidlertid også en nyfigurering, en tolkning (*mimesis 3*) hvor han legger inn sine musikalske referanser og skaper et nytt musikalsk verk (*mimesis 2*).

Noe skjer med leseren, når han eller hun følger med i historien. Ricoeur skriver at fortellingen åpner en verden som mennesker kan bo i. Han gir *mimesis 3* stor betydning. Verket får sin fulle betydning når fortellingen utfolder en hel verden, i alle sine tre dimensjoner. Denne verdenen kan leseren tilegne seg, og den kan erkjennes som betingelse for eksistensen.

Når Ricoeur skrev om den trefoldige *mimesis* var han opptatt av tidens problem. Ricoeurs analyse av Augustinus tidsanalyse beskrives av Kristensson Uggla (1994: 409) som en dialektisk bevissthet: forventning (fremtid), oppmerksomhet (nåtid) og minne (fortid). Ricoeur har gjort en analyse av Augustinus tanker om den vitenskapelige (kosmiske) tiden og den fenomenologiske, erfarte (eksistensielle tiden). Han finner den menneskelige tiden i den historiske tiden som fremstilles i en fortelling. Han sammenstiller det tidslige med Aristoteles tanker om oppbygging av en fortelling i *Poetikken*. Aristoteles har brukt begrepene *mimesis* og *mythos*. I *Poetikken* brukes *mythos* om kunsten å skape en handling, en intrige (eller et plot). *Mythos* (handlingen) skapes gjennom en skapende imitasjon kalt *mimesis*. *Mimesis* er hos Aristoteles en skapende handling. Kristensson Uggla (1994: 417) skriver at Ricoeur kobler sammen *mythos* og *mimesis* ut fra "den berättande aktivitetens förmåga (*poiesis*) att fungera som den kreativa imitationen av den levande tidslighetens erfarenhet genom omvägen via intrigen." De følgende delene redegjør for sentrale begreper i Ricoeurs tenkning: emplotment som konfigurering, narrativ identitet, hermeneutisk bue, mistankens hermeneutikk, og narrativ kompetanse.

Emplotment som konfigurering

Ricoeur er opptatt av den intrigeskapende aktiviteten, av emplotment. Gjennom å skape handling, får virkeligheten en grunnleggende karakter av prosess og tilblivelse, skriver Kristensson Uggle (1994) i sin Ricoeuranalyse i *Kommunikasjon på bristningsgränsen*.

Ricoeur har studert fortelling i fiksjon og i historieskriving. Han knytter sammen fiksjonen og det historiske gjennom å si at fiksjon bygges over virkelige erfaringer, mens historieskriving må bruke fiksjon, ettersom det historiske forløpet kun kan tolkes og avleses gjennom de narrative koblinger som kan gjøres av de spor og de dokumenter som finnes.

Polkinghorne (1995) bruker ideen om konfigurasjon når han skriver om narrativ analyse som nettopp konfigurasjon. Polkinghornes tekst om narrativ analyse er mye brukt i narrativ forskning, men vi foreslår Ricoeur som en enda sterkere kilde til forståelse av både plot, emplotment og narrativ analyse.

Vår egen tid og Aristoteles' Poetik?

Kemp (1996; 48–50) drøfter de problemer som Ricoeur ser i bruk av Aristoteles' teori om tragedien applisert på litteratur fra vår egen tid. Ettersom tekstens verden er en fiksjon er den lukket (verkets verden), men lesningen blir en overskridelse, en konfrontasjon mellom verkets imaginære verden og leserens verden. Kemp drøfter videre hvorvidt det menneskelige liv kan være en historie under dannelse. Han nevner at Ricoeur skriver om en før-narrativ struktur i erfaringen, som ikke skyldes litteraturens projeksjon på livet.

Narrativ identitet

I bind III av *Time and Narrative* (1988: 73) introduserer Ricoeur begrepet narrativ identitet. I *Oneself as Another* (1992) utvikler Ricoeur tankene om en narrativ identitet videre. Han konstaterer at identitet ikke er noe et individ har selv, individet får den alltid gjennom kommunikasjon med andre.

Oddbjørn Synnes (2012) har i en narrativ studie av døende menneskers fortellinger brukt Ricoeurs tanker om narrativ identitet som et filosofisk-teoretisk bakteppe. Synnes konstaterer at Ricoeur har pekt på at fortellingenes struktur er grunnleggende for et menneskes selvforståelse. Menneskelig erfaring er temporal og Synnes foreslår at begrepet narrativ identitet er et forsøk på å sammenføre historiefaget og fiksjonen. Synnes (2012: 40) skriver: "Slik spiller historie og fiksjon inn på våre livsfortolkninger og gjør livet sjølv til en vev av sanne og fiktive fortellinger, som vi fortel om oss sjølv."

Synnes konstaterer at den narrative identiteten ikke er stabil og at man kan skape flere fortellinger på det samme materialet.

Identitet og identitetskonstruksjoner er typisk temaer i narrative studier, og 'identitet' forklares i både musikkpedagogisk litteratur og i narrativ forskningslitteratur som en flytende størrelse som er i endring gjennom de fortellinger den enkelte velger å fortelle om seg selv (Bouij, 1998; Pinnegar & Daynes, 2006; Ruud, 2013; Talbot, 2013). Gjennom Ricoeurs fremstilling av fortellingens trefoldige mimesis vises hvordan fortellinger former både felles og større forståelser av verden og tilværelsen, så vel som mindre, og personlige forståelser om hvem en er og hvor en hører til. De små fortellingene er ofte deler av en større fortelling om et spesifikt tema som stolthet, frykt, eller hederlighet.

Narrativ kompetanse

En hovedtese i Ricoeurs narrative teori er at den narrative kompetansen gjør den kosmiske (vitenskapelige) tiden til menneskelig tid, og han ser både historieskriving og diktning som konsekvens av menneskets behov for å orientere seg i sin tidslige eksistens. Det å fortelle har en formidlende funksjon, som knytter historie og litteratur til hverandre. En narrativ kompetanse innebærer for det første å kunne formulere narrative setninger, skriver Kristensson Ugglå (1994: 423–424) i sin Ricoeuranalyse. Kristensson Ugglå nevner flere aspekter til ved Ricoeurs begrep narrativ kompetanse, nemlig at denne kompetansen gir fortellingen retning, skaper sammenheng og plasserer personer og hendelser i relasjon til hverandre. Den narrative kompetansen bidrar til en forklaring av et historisk forløp gjennom iscenesettelsen av en intrige i en viss sjanger.

Ricoeurs kritiske teori og mistankens hermeneutikk

Ricoeur står i en hermeneutisk tradisjon, og er kjent også for å utvide og utvikle hermeneutisk tenkning. Begrepet 'mistankens hermeneutikk' anvendes i hans kritiske analyser av tekster av Freud, Marx og Nietzsche. David Kaplan (2008: 197) skriver at Ricoeur oftest ikke tas med i konversasjonen om kritisk teori. Kaplan argumenterer for at han har noe å tilføre kritisk sosial teori. Kaplan nevner fire relevante temaer: misstankens hermeneutikk, Habermas-Gadamer debattene, teorien om ideologi og utopi, og skjørheten i politisk språk. Det faller utenfor denne artikkelens ramme å gå nærmere inn på den kritiske teorien til Ricoeur, også om han gjennom sin kritiske teori føres i retning av poststrukturalistisk tenkning. Mistankens hermeneutikk er allikevel

relevant som en hermeneutisk pendling mellom nærhet og distanse, og nødvendig i tolkende virksomhet og forskning.

Hermeneutisk bue

Ricoeur arbeidet hele tiden med å prøve å skape en dialog mellom polene det objektive og det subjektive, mellom å forklare og å forstå. Hans bud på hvordan en slik dialog kunne være mulig var gjennom en hermeneutisk bue, en pendling mellom de to polene. Linda Fisher (1997: 215) skriver om Ricoeurs hermeneutiske sirkling på følgende måte:

And in this manner "the hermeneutic circle of narrative and time never stops being reborn from the circle that the stages of mimesis form." [Ricoeur, 1984: 76] As such Ricoeur posits a doubled, or meta-hermeneutic circularity: there is the circle of narrative, the circle of time, and the circle of narrative *and* time, the latter spiralling more generally from the circle of mimesis.

Ricoeur tegner en hermeneutisk bue mellom et erfaringsrom og et forventningsrom, og fører gjennom det inn det ansvarlige initiativet, *valget* som menneskets frihet (Kemp, 1996: 159). Ricoeurs lille etikk kan sies å bestå av selvrespekt, å bry seg om andre, og å arbeide for rettferdige institusjoner.

Den etiske dimensjonen i det narrative er vesentlig i Ricoeurs tenkning. Både den fiktive og den faktiske hendelser skaper en fortelling, som forandrer leserens egen verden med dens normer, verdier og menneskesyn. Fortellingen som taler i fortid tvinger mennesker til å ta stilling til hvordan de skal leve i fremtiden skriver Ricoeur. I narrativ forskning er nettopp tid en sentral dimensjon og Ricoeurs begreper forfigurering, konfigurering og nyfigurering kan fungere som analytisk ramme for narrative tilnærminger.

Ricoeurs tenkning som veiviser i musikkpedagogisk narrativ forskningspraksis. Eksempel fra en livshistorisk studie om korlederen Judit

I det følgende viser vi at Ricoeurs tenkning kan være et bidrag til å forstå grunnleggende aspekter av narrativ forskningspraksis. Fortelling har en tredimensjonal tidslig (temporal) dimensjon gjennom erfaringer i fortid, som fortelles i nåtid, og som peker

fremover gjennom tolkning. Ricoeur har også pekt på den betydning konfigureringen i nåtid, skapelse av en fortelling med et hendelsesforløp (en intrige, en plot), gir for mulighet for nyfigurering, altså for tolkning av hendelser som kanskje ikke har vært fortalt før.

Det personlige portrettet- en livshistorie

I vårt eksempel, en studie av læreren Judits (1914–1966) pedagogiske virksomhet (Østern, 2011) har de historiske sporene gitt underlag for å skape hennes livshistorie. Et forskningsspørsmål knyttet til den del av portrettet vi referer til i eksemplet kunne være: Hvilken livshistorie kan skapes gjennom en studie av korlederen Judits virksomhet? I sporene kan forfigureringen av det levde liv gi materiale til en konfigurering der forskeren basert på intervjuer, minner og skriftlige dokumenter skaper Judits livshistorie, historien om en lærer og kulturperson som ennå 30 år etter sin livstid beskrives av personer som kjente henne som en usedvanlig kraftfull, inspirerende og kunstnerisk person med kordirigering som en spesialitet.

I artikkelen tegnes først en bakgrunn i grunnleggende erfaringer av fattigdom og sult i generasjonene før Judit, der familien måtte emigrere til Amerika men flyttet hjem til Finland 1913. Judit ble født 1914, og døde av kreft 52 år gammel.

Tolkningar av betydelsefulla händelser i generationerna före Judits tid kan tecknas med kraftfulla linjer: Judit fick en stor överlevnadskraft, hon fick lära sig att man måste arbeta hårt; hon fick lära sig att man inte skall stå i skuld till någon. Hon fick en god portion vallonblod: starka ögon, mörkt hår och ett eldigt temperament, en musikalisk och konstnärlig begåvning. Hon fick starka band till sin primärfamilj. Hon fick en förväntan om att mannen i familjen skulle visa omsorg. Hon fick möjligen en känsla av att hon inte dög som hon var, för att hon inte var pojke – därför måste hon bli så duktig. (Østern, 2011: 159)

Det portrettet som tegnes av Judit som kulturpersonlighet, og av hennes livshistorie, skapes i studien gjennom mange sitater fra intervjupersonene. Her gir vi fire eksempler på hvordan bildet av henne som kordirigent konfigureres gjennom intervjupersonenes fortellinger. Det første eksemplet er et minne fra begynnelsen av 1940-tallet:

Eksempel 1 (Ibid.: 166)

För hon var en bra ledare. Hon hade ju den där Segerstam som var gift med systemen. Så vi bruka säga när vi for till stan till samövningarna, som alltid

skulle vara till de där stora sångfesterna: "Varenda ting som han påpekade, det var redan färdigt påpekat för oss." Så vi behövde inte, vi sjöng bara ... hon släppte säkert inte oss dit förrän vi kunde ... hon visste ju hurudan han var, och hans sånger. Så vi var nog trimmade till att sjunga riktigt. (Körsångare)

Det andre eksemplet er et minne fra omkring 1950. Da kjøpte Judit et piano, privat og på avbetaling. Dette pianoet ble fraktet med traktor til ulike fester hvor koret hennes sang.

Eksempel 2 (fra manuskriptet)¹

Men så där i stora drag: är det nån som vill framåt så måste de kämpa. Och det gjorde hon. Fullkomligt. Pianot skulle hon ha velat att skolan skulle ha betalat. Nej kommunen, men kommunen vägrade... för köper de till en skola så skall alla ha... så hon tyckte inte om det då. För hon som var lärarinna, du vet de här gamla orglarna, vad var det att börja leda körer, eller barnkörer. Du trampa och bälgarna var slut. (skrattar)... det lät som det lät. Sådana gamla skolorglar... det måste ju vara en pina för örat, för en som har öra för sång. (Körsångare)

I eksempel 3 og 4 vises relasjonen mellom Judit som person og kordirigent og hennes kormedlemmer.

Eksempel 3 (fra manuskriptet)

Hon var underbar som körledare. Det var väl hennes musikalitet som var så där enastående, just med stämmorna, att hon plocka in stämmorna precis... där de skulle vara... så de stämmorna sitter än idag. Ja he va många gånger då hon dirigerar och då det gick bra för oss, så rann tårarna för henne, fast hon stod ju med ryggen mot publiken... hon va alltså en sån där känslomänniska. Så hon rördes lätt. Ja, ja hon kunde vara hård med oss så [skrattar]... men likaväl, helt enkelt, hon var våran. Vi avguda henne. I grund och botten. (Körsångare)

Eksempel 4 (fra manuskriptet)

Hon sa alltid när vi ställde upp oss till sångkören ... det var ju avsatser och trappor och alla skulle synas. Hela ansiktet, ingen fick stå skymd bakom nån

¹ Vi har valgt å ta med tre eksempler fra originalmanuskriptet. Redaktøren for tidsskriftet *Skolhistorisk arkiv* redigerte bort disse eksemplene, fordi de var følelsesladede.

annan. Hon sa "Å nu ska ni se bra ut!" [skrattar] Varje gång! Och det var som "bort med de där strama minerna och sura minerna" Då sku vi titta på henne. Och hon stod där stolt och lugn. Men i Vallgrund... jag tror det var sista sångfesten hon var med om [1965] och jag tror vi bara var damkören som uppträdde med den där "Får jag lämna några blommor?" Och då visste säkert Judit att hon sku dö. Och det gick verkligen bra. Och vet du, vi fick sådana applåder, så vi tog om det igen då. Och vet du, jag bara ser Judit framför mig, hon var dränkt i tårar, alltså det var nog ... och då visste jag ju inte om det, och jag tänkte men varför gråter hon sådär? (Körsångare)

Artikkelen bygges opp gjennom en konfigurering, eller et emplotment, basert på forskjellige personers minner av Judit. Det skapes altså i ettertid et portrett, med støtte av ulike spor i dokumenter, og gjennom minnefortellinger med fokus på Judits profesjonelle virksomhet på landsbygden i Finland. Gjennom denne konfigureringen vises både den historiske tiden og ikke minst den eksistensielle erfaringen av tid, fordi minnene er så sterke for de som forteller. Gjennom studiens livsfortelling fins mulighet for en nyfigurering, både for den som skrev artikkelen, men også for de som leser fortellingen om Judit. Tilsammen gir de fire utsnittene over et bilde av Judit som en unik person og personlighet: streng, nøyaktig og vel forberedt, men også følsom og sårbar, musikalsk og musikkfaglig kompetent. Denne fortellingen er eksempel på 'livshistorieforskning', en narrative sjanger som anvendes også av andre innen musikkpedagogisk forskning, for eksempel slik Georgii-Hemming (2005) undersøker fem musikk læreres livsfortellinger gjennom et mangfoldig empirisk materiale.

Narrativ forskning som paraply for et mangfold av tilnærminger

Narrativ forskning kan ses som en paraply for mange tilnærminger der fellesnevneren er at det på en eller annen måte handler om fortellende tekster. Ulikhetene handler både om *hva* det er som studeres, noe som kan være liv eller identitet, men også spesifikke fenomener som for eksempel musikkopplevelse, samspill eller gehør. Ulikhetene handler også om hvordan studiene gjennomføres og hvilke vitenskapsteoretiske ståsteder forskerne velger. Klassiske analytiske tilganger som fenomenologi og hermeneutikk har blitt utfordret av konstruktivistiske og interaksjonistiske strømninger, skriver Margaretha Järvinen og Nanna Mik-Meyer (2005: 9). De konstaterer at også fenomenologiske og hermeneutiske studier kan inneholde konstruktivistiske islett,

og peker på oppfattelsen av analyseobjektet som enten stabilt eller som et flytende, ustabilt og flertydig fenomen. Det er den flytende og flertydige oppfattelsen av analyseobjektet som Järvinen & Mik-Meyer knytter sammen med konstruktivistiske og poststrukturalistiske tilganger, som også kan benyttes i narrativ forskning.

Vi nevner spesielt pragmatismen og John Deweys (1938) vektlegging av *erfaring* og *kontinuitet*, som to kanadiske forskere, Michael Connelly og Jean Clandinin (2006; 2000; Clandinin, 2013) har latt seg inspirere av. De har innført begrepet 'narrative inquiry' som er en mye brukt term om narrativ forskning. De skriver om tilnærmingen at mennesker lever sine fortellinger:

People shape their daily lives by stories who they and others are as they interpret their past in terms of these stories. Story, in the current idiom, is a portal through which a person enters the world and by which their experience of the world is interpreted and made personally meaningful. Narrative inquiry, the study of experience as story, then, is first and foremost a way of thinking about experience. Narrative inquiry as a methodology entails a view of the phenomenon. (Connelly & Clandinin, 2006: 375)

Den svenske forskeren Anna Johansson (2005), som arbeider med livshistorieforskning, nevner sosialkonstruktivistiske bakgrunnsforståelser. Den amerikanske forskeren Jerome Bruner vektlegger i en klassisk artikkel fra 1986, *Life as Narrative*, fortellingen som sentral i menneskets liv. Han skriver at fortellinger strukturerer erfaringer, organiserer minnet og gir mening til alle hendelser i livet. Felles for alle disse forskerne (og mange flere) er, at de tenker at fortellingen gjør noe med både forteller og tilhører. I tillegg til ulik vitenskapsteoretisk posisjonering vil ulikhetene innen narrativ forskning også handle om forskerens metodologiske valg, altså om hvordan studiene gjennomføres.

Den fortsatte drøftingen i artikkelen er strukturert etter forskerens valg om hvem/hva som er med og ikke er med i studien, altså utvalget, og ut fra hvilke metoder for datagenerering og analyse som anvendes.

Utvalget av eksempler kan omfatte individer fra spesifikke identitetsgrupper, lokalsamfunn, fellesskap eller organisasjoner, og der enkeltfortellinger kan settes sammen med andre fortellinger og bli deler av større fortellinger på kollektive eller institusjonelle nivå. Livsfortellinger om spesifikke korledere er f.eks. også del av større fortellinger om hva det vil si å være korleder i et samfunn, eller av hva det vil si å lede mennesker mot felles mål. Det er mulig for den narrative forskeren å gjøre analytiske generaliseringer, identifisere kategorier og skape generelle begreper eller temaer. Generaliseringen foregår i narrativ forskning ikke fra et populasjonsutvalg,

men gjennom å utvikle teoretiske forslag som kan være overførbare og meningsfulle i flere sammenhenger. For eksempel er forskning innenfor det medisinske feltet fylt av enkelthistorier, både om individer og om grupper, som patologer har notert og studert og som har ledet fram til nye sykdomskategorier og helbredelsesmetoder. Hvem forskeren velger å være i dialog med, og hvilke historier hun velger og velger bort, er seleksjoner som må drøftes og begrunnes. Dette er vesentlige opplysninger for leseren som skal bedømme kvaliteten.

Datagenerering handler om hva slags materiale forskeren utvikler for senere analyser og diskusjoner. Dette kan være både muntlig, skriftlig, visuelt og multimodalt materiale. Forskeren kan selv intervju, skrive logger eller observere, eller kan også be forskningsdeltakerne om selv å skrive slike notater. I tillegg til å *generere* data på slike måter kan forskeren også *samle* allerede foreliggende materiale som brev, dokumenter eller offisiell korrespondanse. Clandinin og Connelly (2000) kaller historiene som forskeren samler 'felt-tekster', og påpeker at det er viktig å samle informasjon også om konteksten til disse historiene (for eksempel jobb, kultur, historisk kontekst, tid og sted). Det anbefales videre i narrativ forskningslitteratur at forskeren tilbringer tid sammen med forskningsdeltakerne, fordi slik tilstedeværelse gir gode forutsetninger for historiefortellinger og fordi forskeren da kan samle historier gjennom flere typer informasjon (Clandinin & Connelly 2000; Riessman, 2008).

Analyse, i forskning, handler om å lage et meningsfullt mønster av noe som ellers muligens ville fremstå som tilfeldig og uten sammenheng. I *narrativ* forskning kan analysearbeidet enten handle om hvordan forskeren går frem for å tolke og presentere innsikter fra fortellende tekster, eller om hvordan hun skriver fortellende tekster som tolkning og presentasjon – eller begge deler. Det er, som i all forskning, avgjørende for forskningens kvalitet at forskeren redegjør nøyaktig for hvordan hun har gått frem, hva hun har sett etter og på hvilke måter. For fremstillingens skyld kan dette analysearbeidet fremstilles som en prosess bestående av flere trinn, nivåer, prinsipper (se Angelo, 2012), eller av flere *strøk* (se Letnes, 2014), selv om arbeidet i praksis ikke har foregått så lineært, og sannsynligvis tatt til allerede i datagenereringsperioden. Analysen kan blant annet handle om å reorganisere forskningsdeltakernes fortellinger, og sette historiene inn en større ramme som kan inneholde flere historier, eller også om å analysere historiene på jakt etter sentrale temaer, knyttet til tid, sted eller intrige (plot), og re-skrive historiene gjennom å sammenstille dem i kronologiske sekvenser.

Det finnes mange forslag til analysemåter i det narrative forskningsfeltet. Ett forslag er å rette oppmerksomhet mot *sekvenser* som spesifikke aktører, sosiale settinger, eller tider, og mot fortellinger som er sekvensielle (først skjedde dette, så dette..) (Riessmann, 2008). Forskeren kan diskutere disse sekvensene, hvordan hendelsene er organisert, utvalgt og satt sammen og hvorfor suksessen av hendelser er

konfigurert slik den er (Riessman, 2008). I det musikk- og kunstpedagogiske feltet finnes imidlertid også 'fortellinger' som ikke er sekvensielle, men der stemninger kan være det bærende (Barrett & Stauffer, 2009: 8). Riessman (2008) typologiserer analysemåter i narrativ forskning i henholdsvis *tematisk, strukturell, dialogisk/performativ* og *visuell analyse*. Dette kan være formålstjenlige kategorier for å forklare hva som gjøres og ikke, selv om arbeidet gjerne går kombinert eller går på tvers av kategoriene. Et vesentlig skille i Riessmans tenkning er det mellom tematisk narrativ analyse, som undersøker *hva* som er fortalt, og strukturell analyse, som hovedsakelig undersøker *hvordan* dette er fortalt. Dialogiske/performative analyser og visuelle analyser spør *hvem* ytringene er rettet mot, *når*, og *hvorfor* (Riessman, 2008: 105). Anna-Lena Østern (2014: 47) anvender en utvidet modell av visuell analyse, i forhold til slik Riessman beskriver den. Østern har utviklet et designteoretisk rammeverk som hun beskriver som *multimodal analyse*, der hun undersøker både tekst, lyd og bilde. Denne analysemodellen omfatter flere modaliteter og medier, og gir mulighet for å diskutere komplekse og mangefasettede uttrykk og læringsmåter med iscenesettelse, konfigurasjon, representasjon og affordans (meningstilbud) som sentrale begreper.

Connelly og Clandinin fører frem *narrativ tredimensjonalitet* som tilnærming til analyse i narrativ forskning (Connelly & Clandinin, 2006). De skriver om ulike narrative rom, eller dimensjoner, og skiller mellom (a) det temporale (fortid, nåtid, fremtid), (b) det personlige og sosiale (samhandling), og (c) det kontekstuelle (situasjon og sted). Alle fortellinger kan analyseres ut fra disse analytiske kategoriene: – *når* foregår det, *hvem* er involvert, og *hvor* er vi. Gjennom å identifisere og poengtere disse dimensjonene kan så forskeren velge en analytisk tilnærming med fokus på individnivå eller på et gruppenivå, og der interessen vendes enten innover i denne personen/disse fellesskapene, eller fra disse størrelsene og utover. Med inspirasjon fra Connelly og Clandinins begreper har den amerikanske forskeren Cheryl Craig (2007) utviklet konseptet *fortellingskonstellasjoner* (eng. *story constellations*), der hun sammenstiller og konfronterer historier på individnivå, skolenivå og i en samfunnsmessig kontekst. En slik tilnærming tilbyr å tenke narrativt på læreres opplevelser og hva som skjer i en skole under en periode med reformer. Craig bruker, inspirert av Clandinin og Connelly, som metodiske verktøy begrepene "broadening, burrowing, and re-storying" (Craig, 2007: 186). Den narrative analysen består da i å ta inn en bredere kontekst, å fordype forståelsen for fortellingens dimensjoner, og til slutt å fortelle en mer kompleks, 'ny' fortelling.

Polkinghorne er inspirert av Ricoeur i sin forståelse av fortellingenes forklaringskraft. I arbeidet med å fortolke og skape mening i arbeide med fortellende tekster skiller Polkinghorne mellom (a) analyser av narrativer, og (b) narrative analyser (Polkinghorne, 1995). *Analyser av narrativer* handler om å analysere fortellinger,

gjennom at forskeren identifiserer og diskuterer temaer på tvers av fortellinger, mens *narrative analyser* handler om at forskeren samler beskrivelser eller hendelser, og så konfigurerer (emplotment) dem til en historie ved å skape en handling med kausalitet i fortellingen.

Kvalitet i narrativ forskning

For narrative studier gjelder de kvalitetskriterier som er i bruk i kvalitativ forskning generelt: forskningsarbeidet skal være transparent gjennom at forskeren forteller om hvordan datamaterialet er generert og hvordan analysene er gjennomført. Ettersom fokus er på det partikulære er de gyldighetskrav som forskningen fremfører nettopp at dette er én mulig fortelling og én mulig fremstilling. Det vil kunne finnes andre. Del av forskerens ansvar er å redegjøre for hvorfor han eller hun skriver frem fortellingene på den måten som det blir gjort. Dette er ikke minst en *etisk* overveielse, og nettopp etiske forhold er av særlig betydning for kvaliteten i narrativ forskning.

Redegjørelser av etisk karakter handler blant annet om forskerens valg og bortvalg av fortellinger og fremstillinger. Clandinin og Connelly (2000: 12) mener at en vesentlig oppgave for forskeren er å skrive sin egen autobiografi fordi dette gir forskeren førstehåndserfaring med de prosesser som hun senere skal lede. Blant annet gir denne erfaringen innsikt i forholdet mellom innhold, form og språk i en fortelling, og også i forhold som har med eierskap og myndighet overfor fortellingene å gjøre. Hvem sin fortelling blir fortalt, og hvem sine versjoner blir ikke fortalt? På hvilken måte fortelles det? Spørsmål om eierskap er sentrale i narrativ forskning skriver Pinnegar og Daynes (2006), og problematiserer hvem det er som *får* skrive fortellingene, endre dem og bestemme hvilke som skal med og bort. Dette handler ikke minst om hvilke *effekter* fortellingene får. Fortellinger er langt fra uskyldige, men bidrar til å skape meninger og til å endre sosiale forhold og relasjoner, for eksempel mellom kvinner og menn, barn og foreldre eller for grupper i samfunnet. Hva som fortelles, hvordan og av hvem har betydning.

Kvalitet i narrativt forskningsarbeid må diskuteres med tanke på to målgrupper: forskningsdeltakerne og forskningssamfunnet. Sentralt for begge grupper er at forskningsarbeidet er gjennomført på en etisk, forsvarlig måte, og medvirker til en positiv forandring for de det gjelder. Forskerens dialog og samarbeid med forskningsdeltakerne er sentral del av kvaliteten i narrativ forskning, for å forstå hvorfor historiene formes slik de gjør, identifisere vendinger og relasjoner, og formidle med et språk og i en form som er i samsvar med historiene slik forskningsdeltakerne lever

og forteller dem. Sentralt for forskersamfunnet er at arbeidet gjøres transparent, med både teoretisk og empirisk integritet, og i dialog med et større forskningsfelt.

Godt narrativt forskningsarbeid er "excellent, ethical and engaged" skriver Barrett og Stauffer, og legger til at godt narrativt arbeid også er "artful and artfull" (Barrett & Stauffer, 2009: 20): "It is aesthetic in its purposing, its processes and its presentational products." De påpeker at narrativer også er kunstneriske produkter, og påpeker sammenhenger mellom narrativer og kunst når det gjelder innhold, praksis, substans og form. Narrativer – som kunst – søker kommunikasjon forbi tekstens overflate, skriver de, og konkluderer med: "Narrative is resonant work" (ibid.). Barrett og Stauffer (2009: 20–25) nevner fire kvalitetskriterier som sentrale innenfor narrativ forskning, og beskriver sitt filosofiske perspektiv for tenkningen om narrativ forskning som "resonant work." Muligens kunne dette begrepet oversettes med arbeid som gir gjenklang hos de som er engasjert i forskningen. "Resonant work" har slik Barrett og Stauffer forklarer det fire kvaliteter: (1) Respekt: mellom forsker og forskningsdeltakere og for ulike måter å vite på, og dermed for kunnskap som er lokal, sosial og temporal. (2) Ansvarlighet: overfor forskningsdeltakerne men også overfor forskningssamfunnet eller profesjonsfellesskapet som forskningen knytter an til. (3) Nøyaktighet: transparens og flid i alle deler av forskningsarbeidet, og også kompetanse til 'artful writing', altså til formidling som vekker lesernes engasjement, er assosiativ, metaforisk, urovekkende, synliggjør motsetninger eller motstemmer (4) Robusthet: styrke, teoretisk integritet, nøyaktighet i forskningen, noe som gir hold til å utfordre tatt-for-gittheter, og bidra til forandring.

Kvaliteten i narrativt forskningsarbeid kan altså vurderes utfra om det utfordrer selvfølgeligheter og bidrar til forandring, ved å engasjere leseren og trekke vedkommende inn i situasjoner og stemninger, på tvers av tid og sted, og gjennom arbeid som er utført på en etisk forsvarlig måte.

Konklusjon med Ricoeur som veiviser

Forskningsspørsmålet vi har belyst gjennom artikkelen er: *Hvordan kan narrativ tilnærming bidra til å utvikle musikkpedagogisk forskningspraksis?* Vårt svar på dette spørsmålet er at narrative tilnærminger tilbyr å stille spørsmål ved tatt for gitte sannheter i det musikkpedagogiske landskapet ved å ta utgangspunkt i helheter slik de kan fortelles – på tvers av tid, sted og rom.

Vårt valg med å løfte fram Ricoeurs narrative teori kan nok karakteriseres som dristig, men samtidig som et innovativt forsøk på å adaptere, tillempe teorien fra

filosofi og litteratur på levde fortellinger- som et godt analytisk og teoretisk verktøy for å kunne gjøre innsiktsfulle analyser.

Gjennom denne appliseringen har vi fått syn på store likheter i Ricoeurs narrative teori og narrativ forskning slik Connelly og Clandinin fremstiller 'narrative inquiry' gjennom dimensjonene temporalitet, spatialitet og det sosiale. Craigs videreutvikling gjennom sammenstilling av fortellinger kan gi assosiasjoner til Ricoeurs hermeneutiske sirkling.

Med bruk av Ricoeurs fortellingsteori er det leseren som gjør nyfigureringen av en fortelling. Kemp (2013) skriver i *Verdensborgeren* om Ricoeurs teori om en trefoldig mimesis som en mulig danningsteori også i samtidens skole.

Ricoeur har utviklet en kritisk teori gjennom mistankens hermeneutikk. Vi har ikke i denne artikkelen behandlet dette aspektet av hermeneutikken i Ricoeurs tenkning, men han har i sin narrative teori understreket at et menneskes liv både må forstås innenfra og betraktes utenfra. I en analyse er det behov for både nærhet gjennom empatisk innlevelse og distanse gjennom (selv)kritiske spørsmål. I Ricoeurs fremstilling av en hermeneutisk sirkling gjennom den trefoldige mimesis vektlegges etiske aspekter. Forskerens etiske bevissthet er vesentlig for et narrativt forskningsarbeid, og ikke minst også fordi fortellinger naturligvis like gjerne kan bidra til å villed en leser, med like stor kraft.

Narrativ tilnærming tilbyr å engasjere leseren gjennom å trekke vedkommende inn i det som beskrives, og utfordrer forskeren til å skrive på en måte som også åpner opp for innsikter som ikke fullt ut kan forklares. Narrativer kan vekke assosiasjoner og gi erkjennelser utover og forbi tekstens overflate, og dermed engasjere publikum ved å bringe disse inn i en opplevelse. En godt fortalt fortelling kan på kraftfullt vis gi leseren eller oppleveren en umiddelbar forståelse, for eksempel av sorg, jubel, flauhet eller en annen følelse, enten fortellingen er formet i ord, bilde eller toner. Fortellinger tilbyr både leser, forsker og forfatter å forflytte seg i tid, rom og kontekster, og oppleve forskjellige fellesskap og situasjoner. Fortellingene er altså meningsskapende og holdningsskapende, de kan være strategiske, funksjonelle og virkningsfulle, og sirkulerer gjerne på steder der sosiale bevegelser skapes. Den som forteller kan *argumentere* med fortellingene, for eksempel slik advokaten gjør i retten eller politikeren gjør i valgkampen, med hensikt om å overbevise et publikum om å ta et spesifikt standpunkt i en spesifikk sak. På denne måten kan fortellinger mobilisere til handling for sosial forandring, noe som gjerne er en intensjon og et kvalitetstegn i narrativ forskning (Riessman, 2008).

Generelle kvalitetskriterier når det gjelder transparens, nøyaktighet og ansvarlighet er diskutert i artikkelen, men det kan også poengteres at narrativ tilnærming tilbyr kreativitet og spenstig tenkning. Praksiser og tenkemåter i det musikkpedagogiske

yrkesfeltet går på tvers av yrkeskonstellasjoner, identiteter og kunnskapstyper, helhetene kan formidles gjennom å fortelle dem. Enkelt personer og fellesskap i det musikkpedagogiske feltet er videre del av mange andre, større fellesskaper.

Diskusjonene og eksemplene i denne artikkelen peker på hvordan narrativ forskning søker å fange både dybde og kompleksitet i levd liv, utfra forskningsdeltagernes perspektiv. Dette kritiseres noen ganger fortsatt som lite vitenskapelig. Det er årsak til å stille spørsmål ved definisjonene av hva som ses som vitenskapelig, i vitensutvikling i musikkpedagogisk og annen kunstfaglig og pedagogisk forskning. En kritikk mot narrativ forskning kan også vendes tilbake, gjennom at denne typen forskningstilnærming tilbyr å stille spørsmål ved eksisterende syn på vitenskapelighet. Den bidrar til nye måter å forske på, der nærheten til levd liv pulserer i de vitenskapelige tekstene. Her ligger også det mulige bidraget til det musikkpedagogiske forskningsfeltet, nemlig narrativ forskning som tilnærminger til- og konstruksjoner av forskningsmateriale som er engasjerende, berørende, livsnært og komplekst.

Referanser

- Aaslestad, P. (1999). *Narratologi. En innføring i anvendt fortellerteori*. Oslo: Cappelen og LNU.
- Anderson, L. (2001). *Autobiography the new critical idiom*. London: Routledge.
- Angelo, E. (2012). *Profesjonsforståelser i instrumentalpedagogiske praksiser* (Phd.-avhandling). Trondheim: NTNU.
- Barrett, M.S. & Stauffer, S. L. (2009). *Narrative Inquiry in Music Education: Troubling Certainty*. Dordrecht: Springer.
- Barrett, M. S. & Stauffer, S. L. (Eds.) (2012). *Narrative Soundings: An Anthology of Narrative Inquiry in Music Education*. Dordrecht: Springer.
- Barthes, R. (1977). *Roland Barthes by Roland Barthes*. London: Macmillan. (Overs. Richard Howard. Først publisert 1975).
- Barthes, R. & Duisit, L. (1975). An Introduction to the Structural Analysis of Narrative. *New Literary History* 6(2), 237–272.
- Benedict, C. (2011). Theory as a Second Story: Extending a Tale. *Action, Criticism, and Theory for Music Education*, 10(1), 78–85.
- Bouij, C. (1998). *Musik – mitt liv och kommande levebröd: en studie i musikhögskolans yrkessocialisation*. (PhD.-avhandling). Göteborg: Göteborgs universitet, Musikhögskolan.

- Bowman, W. (2006). Why narrative? Why now? *Research Studies in Music Education*, 27, 5–20.
- Bruner, J. (1986/2004). Life as Narrative. *Social Research*, 71(3), Fall 2004, 691–704.
- Clandinin, D. J. (2013). *Engaging in narrative inquiry*. Walnut Creek: Left Coast Press.
- Clandinin, J. & Connelly, M. (2000). *Narrative Inquiry. Experience and Story in Qualitative Research*. San Fransisco: Jossey Bass. Wiley and Sons.
- Connelly, F. M. & Clandinin, D. J. (2006). Narrative inquiry. I J. Green, G. Camilli & P. Elmore (Eds.), *Handbook of complementary methods in education research* (pp. 477–487) Mahwah: Lawrence Erlbaum.
- Craig, C. J. (2007). Story constellations: a narrative approach to contextualizing teachers' knowledge of school reform. *Teaching and Teacher Education*, 23(2), 173–188.
- Currie, M. (2011). *Postmodern narrative theory*. New York: Palgrave Macmillan.
- Dewey, J. (1938). *Experience and education*. New York: Collier Books.
- Fisher, L. (1997). Mediation, Muthos, and the Hermeneutic Circle in Ricoeur's Narrative theory. I M. Joy (Ed.), *Paul Ricoeur and Narrative. Context and Contestation*, (pp. 207–220) Calgary: Calgary University Press.
- Geertz, Clifford. (1973). *The interpretation of cultures: Selected essays*. New York: Basic books.
- Grumet, M. (1981). Restitution and reconstruction of educational experience: an autobiographical method for curriculum inquiry. I M. Lawn & L. Barton (Eds.), *Rethinking curriculum studies: a radical approach*, (pp. 115–130) London: Croom Helm.
- Georgii-Hemming, E. (2005). *Berättelsen under deras fötter: fem musiklärares livshistorier*. (Phd.-avhandling). Örebro: Örebro universitet.
- Johansson, A. (2005). *Narrativ teori och metod med livsberättelsen i fokus*. Lund: Studentlitteratur.
- Jorgensen, E. (2009). On thick description and narrative inquiry in music education. *Research Studies in Music Education*, 31(1), 69–81.
- Järvinen, M. & Mik-Meyer, N. (Red.) (2005). *Kvalitative metoder i et interaksjonistisk perspektiv. Interview, observasjoner og dokumenter*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Kallio, A. A. (2015). Drawing a line in water: Constructing the school censorship-frame in popular music education. *International Journal of Music Education*, 33(2), 195–209.

- Kaplan, D.M. (red.) (2008). *Reading Ricoeur*. New York: State University of New York Press.
- Kaploun, V. (2013). From Geertz to Ryle: the *thick description* concept and institutional analysis of cultures. Working Paper WP20/2013/01, Series WP20, Philosophy and Studies of Culture. Moscow: Publishing House of the Higher School of Economics.
- Klemm, D.E. (2008). Philosophy and Kerygma: Ricoeur as Reader of the Bible. I D. K. Kaplan (Ed.), *Reading Ricoeur* (pp. 47–70). Albany: State University of New York Press.
- Kemp, P. (1996). *Tid og fortælling. Introduktion til Paul Ricoeur*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.
- Kemp, P. (2013). *Verdensborgeren. Pædagogisk og politisk ideal for det 21. århundrede*. København: Hans Reitzels Forlag. (2. Reviderede udgave).
- Kristensson Uggla, B. (1994). *Kommunikation på bristningsgränsen Paul Ricoeur*. (Doktorsavhandling). Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag Symposion.
- Letnes, M-A. (2014). *Digital dannelse i barnehagen. Barns meningsskaping i arbeid med multimodal fortelling*. (Phd.-avhandling). Trondheim: NTNU.
- Lieblich, A., Tuval-Mashiach, R. & Zilber, T. (1998). *Narrative research: reading, analysis, and interpretation*. Thousand Oaks: Sage.
- Polkinghorne, D. (1995). Narrative Configuration in Qualitative Studies. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 8(1), 5–23.
- Pinnegar, S. & Daynes, G. J. (2006). Locating Narrative Inquiry Historically. I D. J. Clandinin (Ed.), *Handbook of narrative inquiry. Mapping a methodology* (pp. 3–34). Thousand Oaks: Sage.
- Ray, J. (2004). *Musikaliska möten man minns: om musikundervisningen i årskurserna sju till nio som en arena för starka musikupplevelser*. (Phd.-avhandling). Åbo: Åbo Akademi University Press.
- Ricoeur, P. (1984). *Time and Narrative Volume 1*. Chicago: University of Chicago Press.
- Ricoeur, P. (1985). *Time and Narrative Volume 2*. Chicago: University of Chicago Press.
- Ricoeur, P. (1988). *Time and Narrative Volume 3*. Chicago: University of Chicago Press.
- Ricoeur, P. (1992). *Oneself as Another*. Chicago: University of Chicago Press. (Først utgitt på fransk 1990).
- Riessman, C. K. (2008). *Narrative methods for the human sciences*. Los Angeles: Sage.
- Ruud, E. (2013) *Musikk og identitet*. Oslo: Universitetsforlaget. (2. utgave)

- Ryle, G. (1968). The Thinking of Thoughts: What is "Le Penseur" Doing? I *Collected Papers, Volume II: Collected Essays: University Lectures* (pp. 480–496). Saskatoon: The University of Saskatchewan.
- Synnes, O. (2012). *Forteljing som identitetskonstruksjon ved alvorleg sjukdom. Ein hermeneutisk analyse av alvorleg sjuke og døyande sine forteljingar.* (Phd.-avhandling). Oslo: Det teologiske menighetsfakultet.
- Talbot, B. C. (2013) The Music Identity Project. *Action, Criticism, and Theory for Music Education*, 12(2), 60–74.
- Webster, L. & Mertova, P. (2007). *Using narrative inquiry as a research method: an introduction to using critical event narrative analysis in research on learning and teaching.* London: Routledge.
- White, H. (1978). *Tropics of Discourse: Essays in Cultural Criticism.* Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Østern, A.-L. (2011). Ett porträtt av småskollärarinnan Judit Knip. I E. Geber (Red.), *Skolhistoriskt arkiv 33* (pp. 156–187). Helsingfors: Svenska skolhistoriska föreningen i Finland.
- Østern, A.-L. (2014). Multimodal didaktisk designteori som rammeverk for forsknings- og utviklingsprosjektet SPACE ME. I T. P. Østern & A. Strømme (Red.), *Sanselig didaktisk design SPACE ME.* (pp. 45–56). Bergen: Fagbokforlaget.

Professor, Ed.D., Phil. Lic.

Anna-Lena Østern

NTNU, Programme for Teacher Education

7491 Trondheim

Norge

anna.l.ostern@plu.ntnu.no

Associate Professor, PhD

Elin Angelo

NTNU, Programme for Teacher Education

7491 Trondheim

Norge

elin.angelo@plu.ntnu.no